

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti

Lakiehdotuksessa on useita epäkohtia, eikä sitä voida sellaisenaan pitää kokonaisuutena kannatettavana. Ehdotuksen tavoitteet ovat osin perusteltuja ja muodostavat loogisen jatkumon aiemmille uudistuksille (lastensuojelulain ensimmäinen vaihe ja sosiaalihuollon palvelu-uudistus). Kuitenkin ehdotuksen toimeenpano edellyttää, että nämä aiemmat uudistukset toteutuvat suunnitellusti. Mikäli näin ei tapahdu, kokonaisuus jää hajanaiseksi ja vaikutukset tulee arvioida uudelleen. Uudistusta tulisi siten edistää vaiheittain ja kokonaiskuva huomioiden.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotuksen tavoitteet – erityisesti sosiaalisten ongelmien kumuloitumisen vähentäminen sekä painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen – ovat kannatettavia ja lähtökohtaisesti oikeansuuntaisia.

Esitys muodostaa myös loogisen jatkumon aiemmille lastensuojelun ja sosiaalihuollon kokonaisuudistuksille.

Kuitenkin ehdotettujen muutosten vaikuttavuus ja tavoitteiden saavuttaminen riippuvat olennaisesti siitä, että uudistusta tarkastellaan ja toimeenpannaan osana laajempaa kokonaisuutta. Ilman riittävää yhteyttä muihin käynnissä oleviin uudistuksiin on riski, että tavoitteet jäävät vain osittain toteutuviksi käytännön tasolla.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Sosiaalihuollon palvelu-uudistustyöryhmän ehdottama laaja uudistaminen (ks. HE-luonnoksen kohta 5.1.1.)

Perustelut tiiviisti

Nykyinen lainsäädäntökokonaisuus ei riittävästi tue tavoitteiden saavuttamista, joten rajapintaa tulee uudistaa kokonaisvaltaisesti. Uudistus tulee kuitenkin toteuttaa vaiheittain ja kytkeä tiiviisti muihin käynnissä oleviin uudistuksiin.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Ehdotetut yleiset säännökset ohjaavat toimintaa oikeaan suuntaan, mutta niiden käytännön toimeenpano edellyttää merkittävää toimintakulttuurin muutosta, osaamisen vahvistamista sekä resurssien uudelleen kohdentamista.

Siirtymävaiheeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistus on tarpeen toteuttaa hallitusti, mutta siirtymäaikojen tulee olla riittävät, jotta vältetään epäselvät toimintamallit ja päällekkäinen soveltaminen käytännön työssä.

On keskeistä, että toimeenpanossa varmistetaan eri toimijoille yhtenäinen tulkinta ja ohjaus, jotta sääntely tukee tavoiteltua muutosta eikä jätä kenttää niin sanotulle "harmaalle alueelle".

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Ehdotettu muutos rajaa lastensuojelun asiakkuuden alkamista nykyistä selkeämmin vaativiin ja vaikeisiin tilanteisiin, mikä on tavoitteellisesti oikeansuuntainen kehitys.

Tämä voi selkiyttää palvelujärjestelmää ja vahvistaa varhaisen tuen roolia. Samalla riskinä on, että rajauksen käytännön tulkinta vaihtelee, mikä edellyttää selkeää ohjausta ja yhtenäisiä toimintamalleja, jotta lapsen tuen tarve tunnustetaan riittävän ajoissa.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Asiakasmitoituksen joustavoittaminen on kannatettavaa, koska se mahdollistaa tarkoituksenmukaisemman työnjaon esimerkiksi sisarusparvien kohdalla, jolloin sama työntekijä voi vastata useamman lapsen kokonaisuudesta.

Samalla on kuitenkin huomioitava, että pelkkä mitoitusluku ei kuvaa työn vaativuutta tai sisältöä. Joustavoittamisen tulee siksi perustua kokonaisarvioon asiakastilanteiden kuormittavuudesta, jotta varmistetaan sosiaalityöntekijöiden mahdollisuus vastata tehtävästään laadukkaasti ja lapsen edun mukaisesti.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotus selkeyttää osin tehtäväkokonaisuutta, mutta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuu ja työmäärä ovat jo nykytilanteessa merkittävät.

On tärkeää, että sosiaalityöntekijällä säilyy kokonaisvastuu ja riittävä kokonaiskuva lapsen tilanteesta myös uudistuksen jälkeen. Päätöksenteon hajauttaminen hallintosäännöllä voi heikentää kokonaisuuden hallintaa eikä kaikilta osin tue lapsen edun toteutumista.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Kustannus- ja järjestämisvastuun tulee olla selkeä ja yhdenmukainen, jotta se tukee hyvinvointialueiden yhteistyötä ja ehkäisee osiooptimointia. Sääntelyn tulee olla käytännössä toimeenpantavaa sekä mahdollistaa kustannusten ennakoitavuus ja hallinta.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotus on kannatettava, koska se sujuvoittaa päätöksentekoa ja vähentää hallinnollista kuormaa sekä nopeuttaa käytännön asiakastyötä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosäätelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotukset sujuvoittavat ja yksinkertaistavat joitakin päätöksentekoon liittyviä käytäntöjä, mutta niiden käytännön vaikutukset edellyttävät tarkempaa arviointia. On tärkeää varmistaa, että sääntelyn muutokset todella selkeyttävät päätöksentekoa eivätkä johda tulkintaeroihin tai epäyhtenäisiin käytäntöihin hyvinvointialueiden välillä.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla säätelyllä olevan?

Ehdotus on kannatettava, koska se yhtenäistää käytäntöjä ja parantaa kustannusten ennakoitavuutta.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta säätelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen osallisuutta vahvistavat säännökset ovat lähtökohtaisesti kannatettavia, mutta niiden vaikuttavuus riippuu käytännön toteutuksesta ja resursoinnista. Osallisuuden toteutuminen edellyttää riittäviä toimintamalleja, osaamista ja aikaa lapsen kuulemiseen sekä varmistamista, että lapsen näkemykset aidosti vaikuttavat päätöksentekoon.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Menettelysäännösten selkeyttäminen on lähtökohtaisesti kannatettavaa, mutta niiden toimivuus edellyttää yksiselitteistä soveltamista ja riittävää ohjeistusta käytännön työhön.

On tärkeää varmistaa, että säätely ei lisää hallinnollista kuormaa eikä hidasta päätöksentekoa, vaan tukee sujuvaa ja oikea-aikaista asiakastyötä.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla säätelyllä olevan?

Avohuollon kehittäminen on kannatettavaa, mutta sääntelyä tulee täsmentää erityisesti tilanteissa, joissa lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle. Tällöin asiakkuuden tulee olla selkeästi lastensuojelun sosiaalityöntekijällä.

Lisäksi sijaishuollon tuottajien vastuita on tarpeen tarkentaa, jotta vastuunjako ja palvelukokonaisuuden toteutus ovat selkeät ja toimivat käytännössä.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kiireellisen sijoituksen keston lyhentäminen voi tiivistää työskentelyä, mutta 14 vuorokauden aikaraja on käytännössä usein liian lyhyt lapsen tilanteen perusteelliseen selvittämiseen.

Muutos lisää sosiaalityöntekijöiden työkuormaa ja voi heikentää mahdollisuuksia tehdä laadukkaita ja lapsen edun mukaisia ratkaisuja, ellei resursointia samanaikaisesti vahvisteta.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotus on pääosin kannatettava ja tukee huostaanoton sääntelyn selkeytymistä.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Yhteistyön vahvistaminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ovat kannatettavia, mutta sääntelyn toteutuminen edellyttää riittäviä resursseja valvontaan.

Nykytilanteessa valvonta on osin aliresursoitua, mikä voi haastaa velvoitteiden käytännön toteutuksen. Sääntelyn yhteydessä tulee varmistaa, että valvontatehtäviin osoitetaan riittävä henkilöstö vastaamaan todellista valvontatarvetta.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitohoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Henkilöstömitoituksen joustavoittaminen suhteessa todelliseen lapsimäärään on kannatettavaa ja voi tuoda kustannussäästöjä sekä parantaa resurssien kohdentamista.

Käytännössä joustavuus on kuitenkin rajallista, koska työvuorosuunnittelu ja työaikalainsäädäntö eivät mahdollista nopeaa reagointia muuttuviin tilanteisiin.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Turvahenkilöä koskeva sääntely voi tietyissä tilanteissa olla perusteltu, mutta sen käyttöönotto lisää kustannuksia. Sääntelyä tulee täsmentää erityisesti kustannusvastuun osalta. Lisäksi turvahenkilöiden käyttö tulisi rajata vain erityisen vaativiin tilanteisiin, jotta se ei muuta liiaksi lastensuojelun toimintakulttuuria eikä heikennä lapsen edun toteutumista.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Ehdotukset yhteydenpidon rajoittamisesta sekä henkilöntarkastuksesta ovat kannatettavia, koska ne tukevat lastensuojelulaitosten mahdollisuuksia toteuttaa kasvatus- ja suojelutehtävänsä käytännössä.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

On tärkeää, että jälkihuolto muodostaa selkeän ja toimivan kokonaisuuden osana muuta palvelujärjestelmää sekä tukee nuoren pitkäjänteistä kiinnittymistä koulutukseen, työelämään ja itsenäiseen elämään

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Voimaantulosäännösten tulee mahdollistaa hallittu ja vaiheittainen toimeenpano, joka huomioi samanaikaisesti käynnissä olevat muut uudistukset. On tärkeää, että siirtymäajat ovat riittävän pitkät ja realistiset, jotta hyvinvointialueilla on tosiasialliset edellytykset toimeenpanna muutokset ilman palvelutuotannon häiriöitä tai päällekkäisiä toimintamalleja.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Ei vastausta

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esitysluonnos ei anna riittävän kattavaa kuvaa taloudellisista vaikutuksista. Vaikutusarvioissa ei ole riittävästi huomioitu muutosten toimeenpanosta aiheutuvia todellisia kustannuksia, kuten henkilöstöressurssien lisäämistarvetta, valvonnan vahvistamista sekä uusien toimintamallien käyttöönottoa.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Ehdotuksella voi olla merkittäviä kustannusvaikutuksia hyvinvointialueille, riippuen siitä, miten velvoitteet konkretisoituvat käytännön palvelutuotannossa. On todennäköistä, että sääntely lisää henkilöstöressurssien tarvetta sekä kasvattaa palvelujen järjestämis- ja valvontakustannuksia.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Esitysluonnos ei anna kaikilta osin riittävää ja kokonaisvaltaista kuvaa muista vaikutuksista.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Vaikutusarvioissa on tarpeen tarkentaa erityisesti muutoksen vaikutuksia toimintakulttuuriin, palvelujärjestelmän toimivuuteen sekä henkilöstön työmäärään ja osaamisvaatimuksiin. Lisäksi tulee arvioida paremmin eri uudistusten yhteisvaikutukset, jotta kokonaiskuva on realistinen.

Kainulainen Anna-Liisa
Kainuun hyvinvointialue

Kemppainen Anne
Kainuun hyvinvointialue - Anna-Liisa Kainulainen, toimialuejohtaja, sosiaali-
ja perhepalvelut